

Nureieven oinetara

DANTZARIAREN HERIOTZAREN 10. URTEURRENA. Dantza moldeak apurtu zituen dantza askearen sinbolo bilakatu da egun klasikoaren munduan

Amagoia Mujika | DONOSTIA

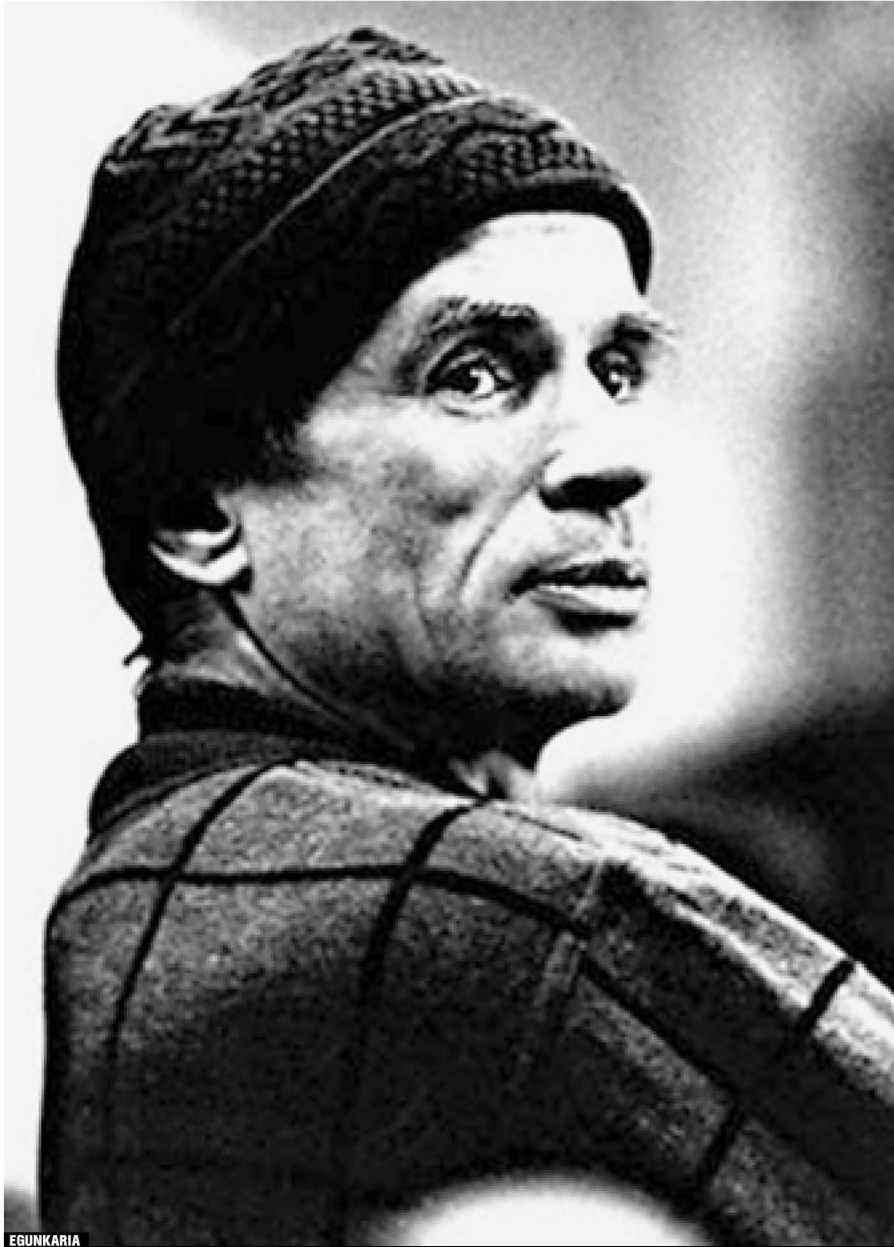
Milango La Scalan agertu zen Rudolf Nureiev *Loti Ederra* dantzatzan, joan den abenduaren 19an. Bertsio nahiko heretsia bazen ere, haren dantza estiloak eta gaitasunak jan zituen koreografiaren itzalak. Bideo emanaldia zen hura, egun munduan diren dantzari onenetakoei antolatutako jaialdiaren hasiera hunkigarria. Nureiev handia omentzen Milan izan da lehena, eta ondoren etorriko dira Vienako, Londresko, Parisko eta Berlingo balet nagusien emanaldiak. Haren heriotzaren urteurrena gogotan, sortu zituen koreografia onenak dantzatzeko dituzte egungo izar handienetakoei; bihar beteko dira hamar urte hiesak jota hil zela.

Loti ederra, Intxaur kaskagailua, Apollo, Romeo eta Julieta eta beste klasi-ko asko dantzatu zituen Nureievek, eta hamaika koreografia egin eta zuzendu, sinfonia eta literatura klasikoaren gainean ia beti, baina hark dantzaz zuen ikuskera bereziarekin. Dantza moldeak eraldatu zituen, balet klasikoan gizonak zuen egitekoari protagonismoa emanez. Gizonek, emakumeek bezalaxe, edertasun handia erakusteko gaitasuna dutela baieztatzeke gauza anitz egin zituen, tartean, ikusleak gustuko ez zituenak.

Nureievek Royal Balletekin dantzatu zuen lehen aldian, *Giselle* obran, ikusleak ez zituen begi onez ikusi hark egindako aldatketak; femeninoegia zela iritzi zioten, baina dantzari ezagunen onespina jaso zuen. Ashton koreografo ezagunak esan zuenez, «alferrikakoa eta astakeria da Nureiev eskoletara egokitzen saiatzea, gutxi duten dantza askatasuna moztea». Ashtone ez ezik, beste koreografo askok egin zituzten koreografiak propio Nureieventzat, besteak beste, Balantxine, Maurice Bejartek, Rudi van Dantzige, Fleming Flindtek, Martha Grahamek eta Roland Petítek.

Mitoaren oroitzapena

Eragin zituen eskandaluak ahaztuta, mitoaren oroitzapena

EGUNKARIA

OMENEZKO EKITALDIAK. Miresmen handia piztu zuen Rudolf Nureievek bizi zelarik, eta haren omenezko ekitaldi ugari izango da, hil zela 10 urte direla oroitzeko.

soilik geratu dela uste du Damian Muñoz dantzariak. «Dantzaren sinbolo bat» bilakatu da. «Ez dio axola hilik edo bizirik dagoen. Hilezkorra da, ikono bat, dantza zigilu bat». Dantzatzan zuen garaian bazterrak harrotu zituen arren, «inoiz dantzara gerturatu ez zena erakartzeko moduko indarra» zuela azpimarratu du Muñozek.

Mundu zabalean egindako emanaldien artean, gertu egokitzan zirenetara joan izan dira euskal dantzariak Nureiev ikustera. Ongi gogoan du haren dantza egiteko modua Mentxu Medelek, dantzari ohi eta irak-

kasleak. «Santanderrera joan ginen haren atzetik. Dantza egiten hasi aurretik bere itxura hutsak erakarri gintuen, agertokian jartzeko moduak. Bazuen gutxi duten karisma hori. Gauza askorekin apurtu zuen, eta haren irakaspenak erabiltzen jarraitzen dugu. Berarengandik ikasia dugu dantzan ez dela soilik teknika beharrezkoa, berez-kotasuna behar dela, nortasuna».

Teknika gainditzan zuten forma lortzeko, berriz, lan handia egin zuen Nureievek, nekaezina baitzen. Mutil askori gertatu bezala, Rudolf Nureievek ez zituen

denak aldeko izan. Tren batean jaio zen, 1938ko martxoaren 17an, Siberia hotzaren erdian, ama zuen Farida Nureieva lau alabarekin aitarengana zihoala —aita Sobiet Batasuneko Armadan zegoen—. Familia txiro batean jaiotakoak amaren esku-titikusi zuen, 1945ean, lehen balet emanaldia. Cranesko baleta ikustera eraman zuen, eta Zaituna Nazretdinova dantzan ikusi bezain laster aitortu zion amari dantzari izateko erabakia. Aitak, berriz, ez zuen inoiz onartu seme bakararra dantzari izatea; sekula ez zuten harremanik izan.

Puxkin txundituta utzi zuen gaztea

Eskolan egin zituen lehen urratsak, folkloean, eta Anna Udeltsova irakaslea ikusi bezain laster txoratu zen ume harekin. Hark lehen balet urratsak irakatsi ostean, irakaslez irakasle ibili zen Nureiev, gero eta esku adituagoetatik igaroz. Leningradoko eskolan hartu zuten, eta ondoren, Alexander Puxkinekin hasi zen ikasten. Hasieran ez zion jaramon handirik egin maisuak, diziplinarik gabeko gaztea zela jakitun. Baina ez zen

Nureiev oharkabean igarotzekoa, eta Puxkin txunditzeko moduko erakustaldiak egin zituen. Kirov eta Bolxoi baletetako ateak zabaldu zizkion Puxkinek.

1961ean egin zuen Nureievek Parisera lehen iteera Kirovekin, baina lehen egunetik arazok izan zituen zaindari zituen armadako kideekin. Konpainiak Londresera bidea hartu behar zuenean, Errusiara itzultzeko agindua jaso zuen. Nureievek asiloa eskatu zuen Parisen, eta ez zen urte asko geroago arte Errusiara itzuli, betiere bisi-tan.

1977an, Royal Balleteko zuzendari lana eskaini zioten, baina nahiago izan zuen dantzan jarraitu. 1983an, berriz, Parisko Operako eskaintzari baiezkota eman zion, eta han izan zen zuzendari eta koreografo 1993an hil zen arte. Munduko balet onenek gonbidatuta, proiektu asko sortu zituen denbora horretan, eta hil arte geratu gabe aritu zen lanean.

KRIKA ZARZUELA

Jesus Mari Begoña

Ikuskizuna denontzat

'Los sobrinos del Capitán Grant'

Egileak: Ramos Carrion eta Fernandez Caballero. **Ekoizpena:** Arriaga antzokia.

Orkestra: BOS (Gorka Sierrak zuzendua).

Lekua: Arriaga antzokia. **Eguna:** urtarrilak 3.

Bilboko Gabonetako ohiturari jarraituz, aurton ere arrakastaz antzeztu dute Luis Iturri zenak asmatu zuen irudimenezko muntaia: Carrion libreto egileak eta Fernandez musikariak egin zuten zartzuela handia Jules Vernerren *Los sobrinos del Capitán Grant* eleberrian oinarritua. Libretoak zuen konplexutasuna eta antzinatasuna gainditzeko, Maribel Belaustegik egoki zuzendu du talde handiaren eszenaratze lan konplexua: Egillor margolariaren dekoratuen diseinuak komikiaren edo pop artearen hurbil egon dira leku exotikoak azaltzeko zein ostatu barruko eszenetan; guretzat, lortuena itsasoaren hondoko koadroarena izan zen, non azaltzen ziren Neptuno erresumako izaki begikoak ondo adieraziak argizatze eta aktoreen mugimendu geldotuen bitartez. Iraupen luzeko zartzuela horrek zati musika-tuak baino gehiago mintzatuak ditu, aktoreen erakustaldirako. Taldearen lan onaren barruan biribilena Latinoamerikako armada krioilloaren parodia *chauvinista* izan zen, VII. koadrokoa, non A. Mazok eta P. Telleria aktoreek bere kalitatea erakutsi ziguten militar agintarien pailazokerietan; antzeko *vis komikoa* azaldu ziguten Iglesias aktoreak burugabeko jakintsuaren rolean, J. Castejón baxu komikoak edo Ruperez eskarmentu handiko interpreteak. Musikagintzaren esparruan, Gorka Sierrak oso ondo eraman zuen Bilbao Orkestra Sinfonikoa; arazo txikitxoak izan zituen abesbatzarekin kontzertatzeko une batzutan, edo hasieran orkestraren gehiegizko intentsitatearekin, baina arin zuzendu zituen. Onak izan ziren II. eta III. koadroetan lortu zuen bateratasuna, *habanera* edo Txilekoa omen zen *pout-pourria*. Abeslariak egoki abestu zituzten haien kantaldi bakanak eta txikiak: Lanzak eta Ubietak duan, Castejonek eta Ariñok bakoitzak bere erromantzan. Ikuskizun landua eta atsegina.

DAMIAN MUÑOZ

Dantzaria

«Dantzaren sinbolo bat bilakatu da. Ez dio axola hilik edo bizirik dagoen. Hilezkorra da, ikono bat, dantza zigilu bat»

MENTXU MEDEL

Dantzari ohi eta irakaslea

«Harengandik ikasia dugu dantzan ez dela soilik teknika beharrezkoa, berez-kotasuna behar dela, nortasuna»